

It is stated that the greatest economic competitiveness is achieved in regions where all branches of government, educational institutions, industry and civil society work in synergy with each other. The results of the analysis show that the regional innovation policy is aimed at creating a favorable economic climate for innovation processes in the region and is the link between the sphere of academic science and production tasks. It is designed to ensure social, economic, organizational and legal conditions for the formation and effective use of scientific and technological potential to provide entrance to the global market for goods and services.

The analysis allowed to define a number of conditions that must be met in order to achieve success in the formation of the regional innovation strategy of Ukraine; it is stated that the transition to an innovative type of development and strengthening of the knowledge economy in the context of reforms implementation directed on gradual crisis overcoming is logical. This course will promote consolidation of national intellectual capacity at an appropriate level and obtaining starting points for a brand new development of Ukrainian regions in the social and economic aspects.

To determine the probability scenarios of regional innovation and investment process macroeconomic efficiency achievement the systemic and dynamic model of innovation processes is proposed, as far as it is impossible to create a universal model that takes into account all peculiarities. On the basis of modeling, it was determined that the main perspectives that the region can expect as a result of innovative activity can be summarized as such basic factors as increased employment in the region, income growth in the region, reducing the border of poverty, increasing the additional revenues to local budgets and social funds.

As a result of this research, it was determined that the greatest effect of innovation implementation in the region is achieved only in terms of comprehensive approach that consists in combining and simultaneous implementation of all directions of region's innovative development; principles underlying the strategy of regional innovation development are highlighted.

Key words: *innovation processes, innovation strategy, region, regional innovation and investment policy.*

УДК 339.922

Н. В. Балабанова

ОЦІНКА РІВНЯ РЕГІОНАЛЬНОЇ ТОРГОВЕЛЬНОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Стаття присвячена дослідженню особливостей розвитку інтеграційних процесів на регіональному рівні та оцінці рівня торговельної взаємодії країн в межах окремих інтеграційних об'єднань світу.

Ключові слова: *торговельна інтеграція, НАФТА, АСЕАН, ЄС, експорт, імпорт, ВВП, внутрішньо регіональна торгівля, індекс симетричної торговельної інтроверсії, індекс диверсифікації експорту.*

Основними тенденціями, що характеризують розвиток світової економіки, є глобалізація та регіоналізація, що охоплюють всі її сфери: міжнародну торгівлю, рух капіталу, робочої сили, знань та інформації. Об'єктивним змістом зазначених тенденцій виступає економічна інтеграція, що передбачає зростання цілісності світової економіки. На регіональному рівні інтеграція здійснюється у формі господарсько-політичного об'єднання економік країн-учасників інтеграційних угод, на глобальному - за допомогою створення систем багатостороннього регулювання, спрямованого на лібералізацію міжнародних економічних відносин.

Розвиток регіональної економічної інтеграції, що набув значної активізації в сучасних умовах, виступає одним з факторів, що визначають характер торговельно-

економічної співпраці в світі.

Дослідженню різних аспектів розвитку міжнародної економічної інтеграції присвячені праці вітчизняних та зарубіжних авторів, серед яких Бойченко А., Білорус О., Булатова О., Лук'яненко Д., Макогон Ю., Новицький В., Поручник А., Пахомов Ю., Савельєв Є. та ін. Проте незважаючи на досить широкий спектр досліджень у зазначеній сфері, на додаткову увагу заслуговують питання щодо оцінки рівня торговельної інтеграції окремих об'єднань світу з урахуванням різності у етапах їх інтеграційного розвитку.

Інтернаціоналізація економічних відносин зумовила розвиток регіональної економічної інтеграції як складного процесу, до якого залучено країни з різним рівнем економічного розвитку. Сьогодні в світі ЮНКТАД виділяє для макроекономічного аналізу 26 основних регіональних інтеграційних об'єднань, у тому числі: в Африці – 9, в Америці – 8, в Азії – 5, в Європі – 3 і одне в Океанії [2]. При цьому кожне з цих інтеграційних об'єднань знаходиться на різному рівні інтеграційного розвитку, що в свою чергу обумовлює характер, форми та напрями співробітництва країн об'єднання, зокрема в торговельній сфері.

Домінуючою ознакою є стає зростання ВВП та торгівлі між регіональними об'єднаннями. При цьому, найбільш високі темпи розвитку зазначених показників є характерними для країн, які розвиваються, що в свою чергу призводить до поступового зменшення внеску розвинених країн у світове виробництво та світову торгівлю (табл. 1).

Питома вага НАФТА у світовому ВВП поступово скорочується і складає 26,1%, при цьому у 2002 році у структурі світового виробництва на країни інтеграційного об'єднання приходилась майже третина (36,14%). Аналогічна ситуація спостерігається у виробництві ВВП Європейським Союзом, доля якого у світовому ВВП становить фактично чверть всього обсягу. При зростанні ВВП країн ЄС в абсолютному вимірі протягом 2002-2012 рр. майже у 2 рази (з 9,4 у 2002 р. до 16,6 трлн.дол. США у 2012 р.), зниження питомої ваги у обсягах світового виробництва складає майже 5% (з 27,9% у 2002 р. до 23,2% у 2012 р.).

Таблиця 1

Зміна питомої ваги інтеграційних об'єднань у світовому виробництві та торгівлі, %

	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
ВВП, %											
ЄС	27,92	30,3	31,09	30,04	29,55	30,33	29,77	28,07	25,6	25,07	23,20
НАФТА	36,14	33,82	32,17	31,91	31,45	29,49	27,55	27,86	26,94	25,62	26,10
АСЕАН	1,98	1,98	1,97	2,03	2,24	2,37	2,51	2,63	2,99	3,14	3,26
експорт товарів, %											
ЄС	39,16	40,2	39,51	37,45	36,84	36,97	35,5	35,5	32,83	32,14	30,72
НАФТА	17,55	15,8	14,76	14,44	14,09	13,46	12,91	13,09	13,08	12,74	13,16
АСЕАН	6,54	6,34	6,25	6,33	6,42	6,24	6,22	6,73	7,08	6,9	7
експорт послуг, %											
ЄС	45,49	47,69	47,58	46,63	46,22	46,83	46,12	44,14	41,79	41,61	41,69
НАФТА	20,73	18,57	17,69	17,44	17,14	16,49	15,94	16,44	16,34	15,95	16,62
АСЕАН	4,64	4,26	4,62	4,63	4,76	5,05	5,05	4,72	5,2	5,48	5,77
імпорт товарів, %											
ЄС	38,05	39,32	38,99	37,77	43,69	38,41	37,19	36,5	34,04	33,38	31,21
НАФТА	24,59	22,72	21,67	21,62	24,07	19,36	18,09	17,52	17,76	17,13	17,49
АСЕАН	5,55	5,23	5,34	5,52	6,28	5,35	5,62	5,62	6,09	6,08	6,41
імпорт послуг, %											
ЄС	43,1	45,33	44,41	43,64	42,76	43,8	43	41,41	38,6	37,61	35,82
НАФТА	17,92	16,95	16,26	15,8	15,71	14,51	13,83	14,22	13,93	13,43	13,51
АСЕАН	5,82	5,61	5,63	5,6	5,67	5,58	5,63	5,55	6,04	6,35	6,51

Навпаки обсяги виробництва товарів та послуг країнами АСЕАН характеризуються

позитивною динамікою як у абсолютному вимірі, так і у відносному. Так, протягом аналізованого періоду обсяги ВВП країн АСЕАН зросли з 664,4 млрд.дол.США у 2002 р. до 2,3 трлн.дол.США у 2012 р., або у 3,5 рази. Відповідно питома вага АСЕАН у світовому виробництві збільшилась з 1,98% до 3,26%.

Погіршення загальноекономічної кон'юнктури на світових ринках негативно вплинуло на динаміку розвитку інтеграційних об'єднань, що в першу чергу відобразилось на щорічних темпах зростання ВВП: у 2009 р. його рівень знизився порівняно з 2008 р. на 4,7 % у ЄС, на 2,6 % у НАФТА, на 1,57 % у АСЕАН. Проте скорочення ВВП у АСЕАН мало незначне від'ємне значення (-0,7%) на відміну від НАФТА та ЄС, скорочення виробництва яких виявилось вдвічі більшим, ніж загальносвітове [2]. □

Розширення експорту країн, що розвиваються поступово призводить до зниження питомої ваги у загальносвітовому експорті розвинених країн і відповідно інтеграційних об'єднань, які створені на основі цих країн. Порівняно з 2002 роком питома вага країн ЄС у загальносвітовому експорті скоротилася (незважаючи на значне географічне розширення) з 39,16% у 2002 р. до 30,72% у 2012 р., НАФТА – з 17,55% до 13,16% за аналогічний період. Водночас спостерігається зростання обсягів експорту товарів у вартісному (абсолютному) та відносному значенні країн АСЕАН, питома вага експорту товарів яких зростає з 6,54% у 2002 р. до 7% у 2012 р.

Розширення внутрішнього виробництва та експорту країн, що розвиваються також призводить до збільшення їх питомої ваги у загальносвітовому імпорту товарів. Порівняно з 2002 роком питома вага країн АСЕАН у загальносвітовому імпорті збільшилась з 5,55% у 2002 р. до 6,41% у 2012 р. Розвинені країни, що входять до інтеграційних об'єднань ЄС та НАФТА є найбільш значними імпортерами у світі. Так, на країни ЄС припадає 31,21% від світового імпорту товарів (порівняно з 2002 р. питома вага зменшилась на 6,84%), НАФТА – у 2012 р. 17,49% (порівняно з 2002 р. питома вага зменшилась на 7,1%).

Одним з істотних факторів сучасного етапу розвитку міжнародної економічної інтеграції служить динаміка взаємного експорту та підвищення його частки в сукупному експорті інтеграційного об'єднання. Разом з тим, питома вага взаємного експорту в сукупному експорті значно розрізняється в різних об'єднаннях, що пов'язано зі сформованим рівнем економічної взаємозалежності і взаємодоповнюваності між країнами-членами.

Залишаючись основним експортером світу, США забезпечує високий обсяг внутрішньорегіонального товарообігу в межах інтеграційного об'єднання НАФТА. Аналогічною є ситуація з країнами ЄС, що залишаються провідними експортерами світової економіки, забезпечуючи високий рівень внутрішньорегіональної торгівлі в рамках об'єднання[2] (рис.1).

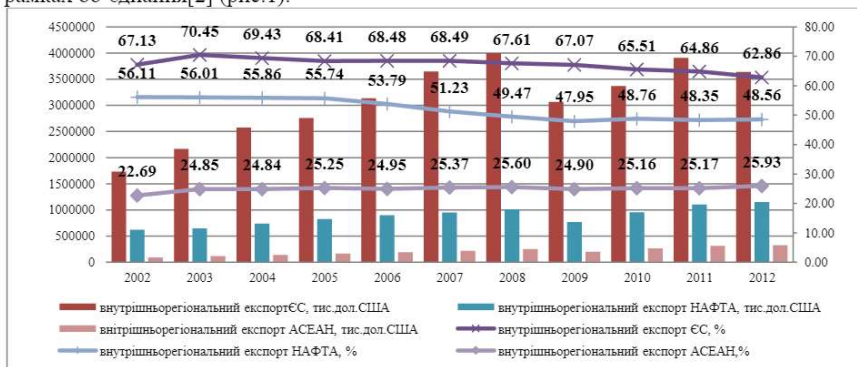

Рис. 1. Динаміка внутрішньо регіонального експорту ЄС, НАФТА та АСЕАН, 2002-2013 рр. (тис.дол.США/%)

Збільшення вартісних показників внутрішньо регіонального експорту спостерігається за всіма інтеграційними об'єднаннями. Для країн ЄС збільшення складає 2,1 рази у порівнянні 2012 р. з 2002 р. (в цілому збільшення експорту товарів та послуг склало 2,3 р.), для НАФТА 1,9 рази проти збільшення у 2,2 р. загальних обсягів експорту. На відміну від ЄС та НАФТА для країн АСЕАН є характерним не тільки зростання абсолютного показника внутрішньо регіонального експорту, а й у порівнянні зі збільшенням загальних обсягів експорту товарів та послуг до країн світу. Так, якщо збільшення внутрішньо регіонального експорту у 2012 р. порівняно з 2002 р. склало 3,5 рази, то загальний експорт до країн світу збільшився у 3,1 рази.

Експорт країн Європейського Союзу характеризується високою внутрішньою орієнтацією (більше 67% в середньому протягом 2002-2012 рр.), що в свою чергу свідчить про успішний розвиток економічної інтеграції в регіоні. Проте проведений аналіз свідчить про наявність досить протилежних тенденцій, що характеризують розвиток внутрішнього ринку ЄС. До 2006 року саме між старими учасниками Європейського Союзу встановились найбільш стійкі взаємні торговельні зв'язки з приблизно рівним рівнем інтенсивності товаропотоків. Проте приєднання до ЄС у 2004 та 2007 роках країн за рівнем соціально-економічного розвитку нижчим, ніж є середнім по об'єднанню та із структурою зовнішньоекономічних зв'язків, досить тривалий час зорієнтованих на країни СНД зворотнім чином позначилося на рівномірності товаропотоків та внутрішньо регіональному експорті цілого об'єднання. Отримані відносні значення внутрішньо регіонального експорту свідчать про зменшення його питомої ваги по об'єднанню з 67,13% у 2002 до 62,9% у 2012 році. Таким чином, збільшення складу об'єднання з 15 до 27 країн стало імпульсом до появи на території Союзу зон з більш високою взаємною інтенсивністю товаропотоків. Стосовно НАФТА також є характерним зменшення їх питомої ваги: 53,4% проти 48,8 та 56,1% проти 48,6% відповідно (у порівнянні 2012 р. з 2002 р.).

Для країн АСЕАН навпаки доля внутрішньо регіонального експорту товарів та послуг збільшилась з 22,7% (2002 р.) до 25,9% (2012 р.). Проте зазначене збільшення також не є значним, поясненням чого є розвиток двосторонніх зовнішньоторговельних зв'язків поза асоціацією та нижчим економічним потенціалом нових учасників АСЕАН.

Майже аналогічні тенденції спостерігаються за результатами розрахунку питомої ваги внутрішньо регіонального імпорту в структурі загального імпорту інтеграційних об'єднань. Для ЄС та НАФТА є характерним зниження частки внутрішнього імпорту в межах інтеграційних об'єднань: з 63,3% у 2002 р. до 56,32% та з 38,43% до 33,66% у 2012 р. відповідно. Дещо посилення торговельної (в сфері імпорту) співпраці спостерігається в АСЕАН, адже у 2012 рр. на внутрішній імпорт інтеграційного об'єднання приходилось 23,5% проти 22,2% у 2002 р. (рис.2).

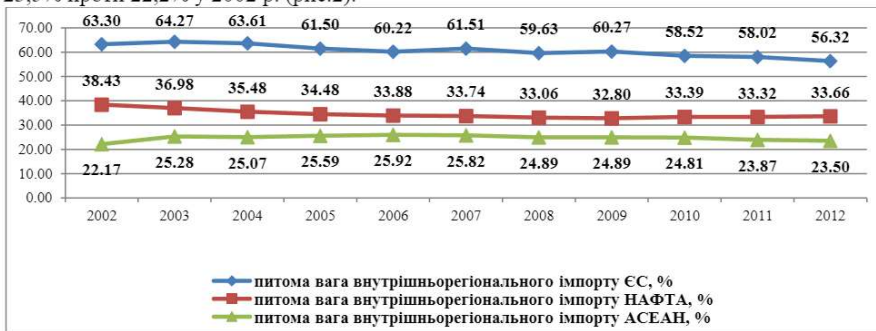

Рис. 2. Динаміка питомої ваги внутрішньо регіонального імпорту ЄС, НАФТА та АСЕАН, 2002-2012 рр. (%)

Твердженням зазначених тенденцій є розрахунок відносних показників змін зовнішнього та внутрішньо регіонального імпорту інтеграційних об'єднань (таблиця 2).

Таблиця 2

Динаміка темпів приросту зовнішнього та внутрішньо регіонального імпорту ЄС, НАФТА та АСЕАН, 2003-2012 рр. (%)

показник	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	середній приріст
темп приросту внутрішньорегіонального імпорту ЄС, %	22,03	19,62	7,04	13,24	18,26	8,93	-24,36	10,21	15,78	-7,90	8,29
темп приросту зовнішнього імпорту ЄС, %	17,02	23,13	17,12	19,50	12,02	17,84	-26,35	18,53	18,16	-1,27	11,57
темп приросту внутрішньорегіонального імпорту НАФТА, %	3,64	11,60	10,44	9,41	5,67	5,37	-25,72	25,49	14,96	4,41	6,53
темп приросту зовнішнього імпорту НАФТА, %	10,23	19,08	15,43	12,32	6,34	8,67	-24,86	22,22	15,30	2,83	8,76
темп приросту внутрішньорегіонального імпорту АСЕАН, %	28,18	23,99	19,79	15,63	12,72	16,24	-22,27	30,11	16,53	4,14	14,51
темп приросту зовнішнього імпорту АСЕАН, %	7,92	25,35	16,52	13,67	13,34	22,11	-22,30	30,71	22,62	6,30	13,62

Для НАФТА та ЄС значення щорічного приросту зовнішнього імпорту є більш значимим, ніж регіонального, на відміну від АСЕАН. Так в середньому за десять років приріст внутрішньорегіонального імпорту ЄС склав 8,29%, зовнішнього – 11,57%. Для НАФТА значення показників складають 6,52 та 8,76% відповідно. Для АСЕАН навпаки більш інтенсивним є приріст обсягів внутрішньо регіонального імпорту – 16,51% проти 13,62% зовнішнього імпорту.

Проте торгівля в межах Європейського Союзу (по мірі його географічного розширення) розвивалась з різною інтенсивністю для окремих країн. Так, наприклад, мінімальна залежність в імпорті та експорті від внутрішнього ринку ЄС є характерною для Німеччини та Великобританії. Володіючи високорозвиненою індустрією країни досить значну частину своєї продукції експортують на зовнішні ринки. Іншими словами, питома вага внутрішньо блокової торгівлі для країн, які складають економічну основу Європейського Союзу не є такою високою як в інших країнах об'єднання. При цьому, розрахунки довели, що більш висока залежність від внутрішньо європейського ринку проявляється саме в імпорті.

Розрахований індекс інтенсивності внутрішньо регіональної торгівлі дозволяє оцінити значимість внутрішньої торгівлі об'єднання порівняно із зовнішньоторговельними зв'язками, високі значення якого (більше одиниці) вказують на більшу роль взаємної торгівлі та високий рівень торговельної інтеграції. До того ж, з урахуванням специфіки розрахунку, індекс показує, як інтенсивність торгівлі між країнами об'єднання кореспондується з тим становищем, яке воно займає у світовій торгівлі. Отримані значення індексу інтенсивності внутрішньо регіональної торгівлі підтверджують, що країни АСЕАН більшою мірою (та по відношенню до НАФТА та ЄС) орієнтовані на внутрішній блок (середній індекс яких складає 4,25 та за результатами 2012 року 3,84), інтенсивність якої значно вища ніж торгівля з країнами світу. Порівняно з АСЕАН індекс для країн НАФТА складає 2,7 у 2012 р. (середній протягом 2002-2012 рр. 2,55), ЄС – 1,87 (1,72 за аналогічний період). Проте тенденція показника свідчить про зростання інтенсивності співробітництва в межах останніх (рис 3). Таким чином, найвищий рівень інтенсивності внутрішньо регіональної торгівлі демонструють не розвинені інтеграційні об'єднання, а ті, що було сформовано на основі країн, що розвиваються.

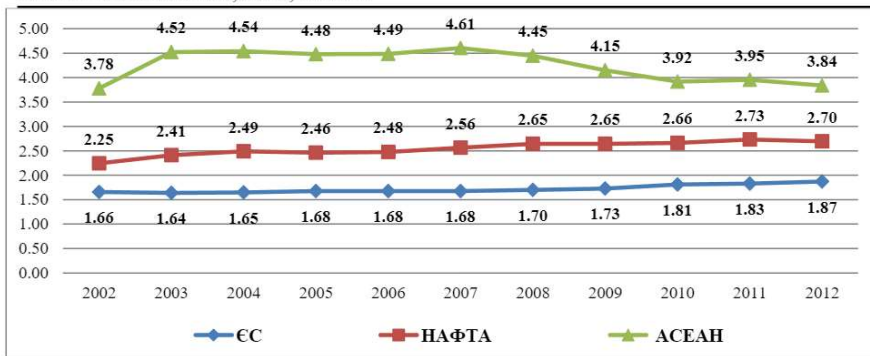

Рис. 3. Динаміка індексу інтенсивності внутрішньо регіональної торгівлі, 2002-2012 рр.

Для оцінки інтенсивності торговельних зв'язків країн в межах регіональних об'єднань порівняно із їх зовнішньою торгівлю, розраховано індекс симетричної торговельної інтеграції, високе значення якого (від «0» до «1») є свідченням більш інтенсивного розвитку саме внутрішньо регіональної торгівлі об'єднання. Індекси торговельної інтroversії, розраховані для Європейського Союзу, НАФТА та АСЕАН (рис.4) підтверджують високий рівень торговельної інтеграції об'єднань. При цьому слід звернути увагу на те, що кількісні показники інтенсивності торговельної інтеграції НАФТА дещо поступаються показникам ЄС та АСЕАН.

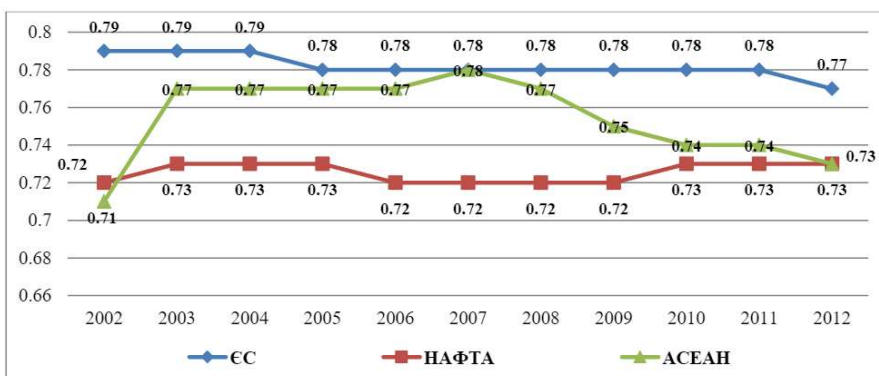

Рис. 4. Динаміка індексу симетричної торговельної інтroversії (STG), 2002-2012 рр.

Аналіз індексів концентрації дозволяє визначити ступінь вузькості експортного асортименту інтеграційного об'єднання порівняно зі світовою структурою експорту. Наближення значення індексу до 1 свідчить про вищий рівень концентрацій і, відповідно, меншу кількість найменувань товарів, які експортують те чи інше інтеграційне об'єднання.

Найбільш високі показники індексу концентрації наявні в АСЕАН, яке утворено на основі країн з невисоким рівнем розвитку: значення індексу складає у 2012 році 0,116. Протягом 10 років показник індексу концентрації для об'єднання знизився на майже 31%, що свідчить про розширення асортименту або товарну диверсифікацію експорту країн АСЕАН (рис.5).

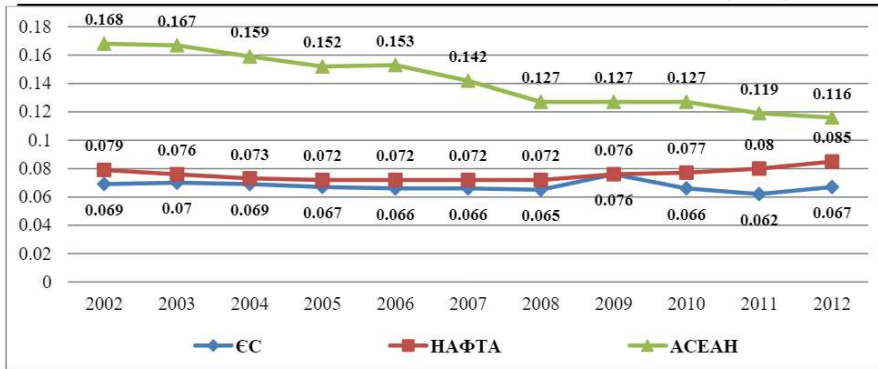

Рис. 5. Показники індексів концентрації експорту ЄС, НАФТА та АСЕАН, 2002-2012 рр.

Значно нижчий рівень показнику зазначеного індексу і, відповідно, більш широкую структуру експорту має ЄС, для якого індекс концентрації становить 0,067 (коливання протягом 10 років в діапазоні від 0,062 до 0,076). В НАФТА цей індекс становить 0,085.

Порівняльний аналіз структур торгівлі регіональних інтеграційних об'єднань із загальносвітовою структурою зроблено за допомогою індексу диверсифікації, який виявляє відмінність між структурою торгівлі того чи іншого об'єднання і світу. Наближення індексу до 1 вказує більшу відмінність від середньосвітової величини, що є характерним для країн АСЕАН, значення якого складає за результатами 2012 року 0,312 (рис.6). Проте динаміка зміни значень індексу диверсифікації в АСЕАН свідчить про поступове наближення його структури торгівлі до загальносвітової.

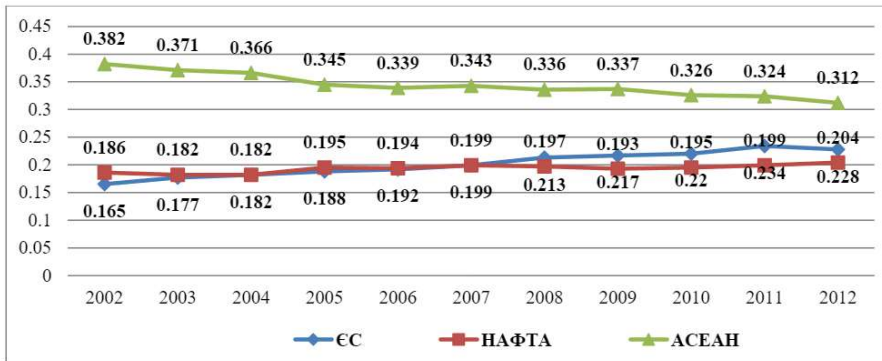

Рис. 6. Показники індексів диверсифікації експорту ЄС, НАФТА та АСЕАН, 2002-2012 рр.

Для найбільш розвинутих інтеграційних об'єднань світу – ЄС та НАФТА, структура експорту майже співпадає із загальносвітовою, оскільки саме потужні розвинуті країни, які формують інтеграційну основу таких об'єднань, безпосередньо впливають на формування структури світового експорту. Для НАФТА показник індексу диверсифікації становить 0,204 та для ЄС 0,228. При цьому слід зазначити, що для Європейського Союзу значення індексу дещо погіршилось, що стало наслідком розширення процесів європейської інтеграції і залучення до об'єднання нових членів, рівень соціально-економічного розвитку яких значно поступав країнам-засновникам, які є провідними країнами-експортерами в світі.

В результаті аналізу тенденцій розвитку торговельної інтеграції за окремими інтеграційними об'єднаннями світу, для яких є характерним різний рівень інтеграційної взаємодії, що в свою чергу впливає на глибину та характер торговельного співробітництва країн об'єднання, можна зробити наступні висновки: по-перше більш високі темпи розвитку ВВП та торгівлі є характерними для країн, які розвиваються, що в свою чергу призводить до поступового зменшення внеску розвинених країн у світове виробництво та світову торгівлю; по-друге, збільшення вартісних показників внутрішнього регіонального експорту та імпорту спостерігається за всіма інтеграційними об'єднаннями, проте на відміну від ЄС та НАФТА для країн АСЕАН є характерним не тільки зростання абсолютних показників, а й у порівнянні зі збільшенням загальних обсягів торгівлі з країнами світу більш високий; по-третє, у найбільш розвинутих інтеграційних об'єднань структура експорту майже співпадає із загальносвітовою; по-четверте, розраховані індекси торговельної інтроверсії для ЄС, НАФТА та АСЕАН підтверджують високий рівень торговельної інтеграції об'єднань, при цьому кількісні показники інтенсивності торговельної інтеграції НАФТА дещо поступаються показникам ЄС та АСЕАН.

Список використаної літератури

1. Белорус О.Г. Глобальные трансформации и стратегии развития. Монография / О.Г.Белорус, Д.Г.Лукьяненко. – К.: Ориане, 2000. – 424 с.
 2. Булатова О.В. Регіональна складова глобальних інтеграційних процесів: [монографія] / О.В. Булатова. – Донецьк: ДонНУ, 2012. – 386 с.
 3. Конференція Організації Об'єднаних Націй з торгівлі та розвитку: [Електронний ресурс] – Режим доступу до звіту: [http:// http://unctadstat.unctad.org/](http://http://unctadstat.unctad.org/)
 4. Лук'яненко Д.Г. Економічна інтеграція і глобальні проблеми сучасності/ Д.Г. Лук'яненко. – К.:КНЕУ, 2005. – 204с.
 5. Офіційний сайт Світової Організації Торгівлі: [Електронний ресурс] – Режим доступу до звіту: [http:// www.wto.org/](http://www.wto.org/)
 6. Офіційний сайт ЄС: [Електронний ресурс] – Режим доступу до звіту: <http://europa.eu/>
 7. Офіційний сайт Європейської комісії статистики: [Електронний ресурс] – Режим доступу до звіту: [http:// http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/](http://http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/eurostat/home/)
 8. Шемятенков В.Г. Европейская интеграция / В.Шемятенков. – М.: Международные отношения, 2003. – 400с.
- Стаття надійшла до редакції 27.10.2014.

N. V. Balabanova

ASSESSMENT OF THE LEVEL OF REGIONAL TRADE INTEGRATION

The article investigates the features of integration processes at regional level and assessing the level of trade interaction within individual integration associations in the world.

The analysis of changes in the proportion of integrated economic world in world production and trade figures are analyzed mutual exports and imports of NAFTA, EU and ASEAN in the total volume of trade unions. The estimation of trade integration on individual integration associations in the world, which are characterized by different levels of integration interaction based on the calculation of indicators such as the index of the intensity of intra-regional trade, trade introversion index symmetric. To compare the structure of exports of goods studied integration associations and determining the degree narrow range of export NAFTA, EU and ASEAN compared to world export structure used indices of concentration and diversification of exports.

The results of the analysis of trends in trade integration on individual integration associations in the world, which are characterized by different levels of integration interaction showed that the high growth rates of GDP and trade are specific to developing countries, which

in turn leads to a gradual decrease in the contribution of developed countries in world production and world trade; increase in intra-regional price indices of exports and imports for the integration of all associations; for the most advanced integrated economic structure of exports almost coincides with the worldwide, because it is the developed countries that form the basis for integration of such associations directly impact on the structure of world exports; The highest concentration of index available in ASEAN, lower and, consequently, a broader structure of exports is the EU; calculated indices trade introversion EU, NAFTA and ASEAN have confirmed the high level of trade integration association.

Key words: *trade integration, NAFTA, ASEAN, EU, exports, imports, GDP, intra-regional trade index symmetric trade introversion index of concentration, an index of diversification.*

УДК 33(479.22)

М. Джибути

ГРУЗИЯ В ГЛОБАЛИЗИРУЮЩЕМСЯ МИРЕ

Глобальный бизнес процесс начал развивать новые направления. Теперь он включает в себя науку и технику, и это привело к созданию нового видения будущего – экономика знаний. Она является самой быстрорастущей и наиболее прочной тенденцией и стала ключом к развитию любого государства в глобализирующемся мире.

Ключевые слова: *глобализация, инновации, экспорт, малый бизнес, средний бизнес, инновационная инфраструктура*

Развитие современного бизнеса невозможно представить без науки. Он генерирует новые технологии, производство новых товаров, новые, передовые материалы и технологическую основу, инновационный менеджмент. Инновационный менеджмент предполагает формирование системы управления, в результате которой было бы снижение затрат, улучшение оперативности и гибкости, существенная оптимизация и рост рентабельности. Инновации представляют новинку, улучшение качественных производственных процессов и качество товаров востребованных на рынке. Инновационная экономика основана на постоянных технологических усовершенствованиях, экспорте высокотехнологической продукции и даже технологий. В отличие от промышленного производства и концентрации капитала, в текущих условиях большая часть доходов генерируются с помощью интеллекта ученых.

Опыт передовых стран Европы и Азии показывает, что они достигли значительных успехов в развитии науки и образовании на основе инновационной экономики. Японская экономика полностью полагается на умственные ресурсы. Американские университеты получили около \$ 2,3 миллиардов за запатентованные изобретения. В Грузии, университеты не имеют каких-либо обязательных патентов, и при этом 98% патентных заявок были поданы индивидуально. Следует отметить, что в Грузии, в Советский период, количество изобретений было примерно в 5 раз больше, по сравнению с 90-ми годами XX века. В последние годы эта низкая цифра становится еще меньше. В 2007 году количество зарегистрированных изобретений было ниже 250, а в 2013 году оно уменьшилось до 140. По оперативным данным, в Грузии выдается около 500 патентов в год. За период существования "Сакпатенти" (Национальный центр интеллектуальной собственности Грузии), в совокупности было зарегистрировано более 7000 изобретений.

В развитых странах малые фирмы внедряют инновации гораздо более высокими темпами, чем крупные компании. В 2010 году только 3% из 4000 тысяч малых предприятий занимались инновационной деятельностью. Тем не менее, Грузия по-прежнему сохраняет научно-технический потенциал, имеются высококвалифицированные